



## **Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis In Qvatuor Partes Distributæ Pars ...**

In qua de Virtutibus in Communi, & Theologicis, Fide, Spe & Charitate, nec  
non Virtutibus Cardinalibus, præsertim Justitia & Jure, ac Religione  
ceterisq[ue] annexis, & Vitiis Oppositis in particulari breviter & dilucidè  
tractatur

**Herincx, Wilhelm**

**Antverpiæ, 1663**

Quæst. III. De Subjecto, Præcepto, & Actibus Spei.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72941](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72941)

& ad has ponendas necessaria prestare paratus esset, omnium iudicio quilibet operari volentes censentur habere spem certam praemii, etsi multi ex ignavia operari negligenter, sicque praemium non reportarent.

Fatendum nihilominus ad hoc ut spes sit undequaque certa, sic ut ipsum sperantē simpliciter certificet de obtentione boni sperati, insuper requiri, ut sperans sit certus se habiturum & perseveranter adhibiturum media efficacia ad obtentionem beatitudinis. Quae certitudo fuit in iis, qui ex divina revelatione speciali certi erant de sua salute & confirmatione in gratia.

21. Potest reprobari in eo, qui probabilis iudicatur se damnandum.

Petes, an spes certa possit esse in eo, qui probabilis iudicatur se damnandum? Resp. Affirm. quia nihilominus potest sperare, seu efficaciter contendere ad consequendam beatitudinem. Sicut viator probabilis iudicans se non perventurum ista die ad civitatem, adhuc efficaciter, immo eo sollicitius contendit eò pervenire. Est nihilominus simile iudicium periculosissimum ipsi speranti (quamquam possit esse satis solidum, & sine temeritate de nonnullis alii iudicare possint, magna securitatis damnationis verosimilitudinem) uti è contra iudicium seu persuasio pia obtinendae gloriae magnum praestat spei & pietatis operibus fomentum.

QUESTIO III.

De Subjecto, Praecepto, & Actibus Spei.

22. Spes subicitur in voluntate.

Ad primam quaestionis partem dicendum in primis cum communissima Theologorum doctrina Spem tam habituale, quam actualem subjectari proximè in voluntate. Ratio est: quia Spes est habitus volitivus, similiter actus spei est quaedam volitio, quae voluntas desiderat bonum speratum: etsi praesupponat actum intellectus de objecti amari possibilitate & adipiscibilitate.

23. Arriaga contendit illam subjectari partialiter in intellectu.

Solum Arriaga d. 26. n. 14. contendit Spem involvere actum intellectus & simul actum voluntatis tamquam veras sui partes, adeoque minus bene Spem communiter poni in sola voluntate, nisi fortè id intelligi debeat de praecipuo actu, id est, de amore qui haud dubie ad voluntatem spectat. Cui favore videtur communis loquendi modus, quo dicimus habere magnam vel exiguam spem hoc vel illud obtinendi: non enim interdum significare magnum vel exiguum affectum, seu desiderium quod habemus, sed magna vel exigua indicia seu probabilitatem hoc vel illud consequendi. Unde apparet in huiusmodi opinione actum spei saltem ex parte esse constituentem, adeoque ex parte subjectari spem in intellectu.

Sed si praedictus loquendi modus (qui utique postponendus est sensui & locutioni omnium Theologorum, quos iste loquendi modus non latuit) urgeatur, pariter inferri posset, Spem consistere principaliter vel adaequatè in huiusmodi opinione: quod nemo dixerit, ne ipse quidem Arriaga, etsi satis propensus ad statuendum in ea principaliter spem. Solum noster Poncius d. 26. in Comment. n. 39. & seqq. disputat pro sententia ponente Spem simpliciter in praedicto actu intellectus; in eamque valde propèdet, etsi tandem non resolvat. Praeterea opinio haec non est supernaturalis, sed actus naturalis, & quidem plerumque valde incertus, immo falsus: in quo proinde statui non potest, sive simpliciter, sive principaliter, sive partialiter actus Spei Theologicae seu infusae, est huiusmodi opinio connotetur seu praesupponatur, prout & actus poenitentiae connotat seu supponit peccatum esse commissum. Deinde sic actus Spei aggregatum per accidens ex actibus diversarum potentiarum. Quare praesallegato de spe loquendi modo non denotatur opinio esse ipsam spem proprie acceptam, sed ad summum improprie, vel certè indicatur intentionem sperantis esse bene vel parum fundatam, adeoque subesse fundamentum magnum vel parvum sperandi. Deinde sicut Arriaga illas locutiones explicat de actu spei minus principaliter, sic nos merito explicamus in sensu praesuppositivo, seu de connotato spei. Nec mirum: cum homines supponentes desiderium satis esse notum, solum indicare velint, quod minus noscitur, scilicet apparentiam securitatis obtentionis.

24. Refutatur.

Dubitari adhuc posset, an Spes pertineat ad appetitum irascibilem, ut sentit D. Boventura d. 26. art. 2. q. 5. an ad concupiscibilem, ut sentit Scotus d. 26. n. 7. & 27. Cujus opinio magis probatur: eò quod primarius Spei actus sit concupiscere & prosequi bonum speratum; quod spectat ad appetitum concupiscibilem: cum actus appetitus irascibilis sit irasci, ira autè sit affectus propulsandi id quod offendit, aut de eò se ulciscendi. Quia tamen ex spe alicuius boni conaturaliter sequitur, ut si quid consecutionem impediatur, contra id facultas irascibilis exurgat, negandum non est, quin Spes Theologica etiam possit inclinare ad iustam aliquam & supernaturalem iram, adeoque secundarid ad actum aliquem appetitus irascibilis.

25. Spectat principaliter ad appetitum concupiscibilem.

De Subjecto remoto Spei, quod sunt ipsi homines, satis constat ex disp. 1. q. 7. quid dicendum sit. Nimirum, quod habitus Theologicus spei reperitur in omni viatore iusto, aut etiam peccatore, qui illum semel obtentum per peccatum mortale desperationis, aut indirectè per peccatum infidelitatis non amisit, aut amissum rursus per justificationem; aut juxta varios per actum spei (ad cuius positionem censetur mox infundi habitum proportionatum; de quo disp. 1.

26. In quibus vincitur sit spes.

*disp. 1. quæst. 6.* actum est) recuperavit.

27.  
In quibus  
sit post hanc  
vitam.

Post mortem autem manere habitum spei in animabus purgatorii similiter constat. Immo etiam exit in eis in actus proportionatos: quamquam de his nonnulli dubitent, an sint vocandi nomine spei, quasi illud importet seu connotet incertitudinem aliquam consecutionis seu futuritionis. Quod facile negatur, uti negatur à multis asserentibus certitudine non tolli spem, sed anxietatem. Inde & à Patribus in limbo constitutis *Sap. 3.* dicitur: *Spes illorum immortalitate plena est.* Et eo admissio, adhuc saltem essent juxta *Arriaga* actus spei in iis, quibus tempus liberationis est incertum.

In damnatis quoque constat spem non manere. De Beatis denique constat apud omnes, non manere actum spei circa primum obiectum, utpote jam præiens & possessum à beatis: adeoque nec manere habitum quoad nomenclaturam & officium sperandi. An autem maneat habitus spei quoad substantiam, ut scilicet ibi exeat in actus intentionis, quâ beati Deum tenent seu quiescunt in eo possessio, est controversum. Communior sententia *D. Thoma, D. Bonaventura* & aliorum (quam etiam præfert *Scorus d. 31. n. 2.*) habet, quod non maneat: etsi oppositum (quod varii Recentiores tenent) non sit impossibile; nec possit efficaciter convinci. Vide dicta *disp. 1. q. 7. n. 83.*

28.  
Præceptum  
spei aliud  
negativum,  
pro semper  
obligans.

Affirmati-  
vum aliud.

Circa secundam quæstionis partem considerari potest duplex præceptum, affirmativum scilicet & negativum. Et de hoc quidem constat illud pro semper & ad semper obligare, cum eo prohibeatur desperare de divina misericordia & consecutione vitæ æternæ. Extare quoque præceptum affirmativum spei, consentiunt satis Doctores, eò quod tam sollicitè Spes commendetur in Scripturis, & fides remuneratoris ad salutem necessaria sit ex Apostolo ad *Hebr. 11.* utique sit inde consequatur Spes remunerationis hominem in bono firmans.

Quando  
obliget in  
directè.

Ad tempus obligationis quod attinet, certum in primis est, ipsius obligare indirectè, saltem quoties sine actu spei debita oratio, poenitentia, & tentationis victoria obtineri non potest: quia præceptum obligans ad aliquem finem, obligat simul ad ponenda media necessaria ad illum finem. At hæc obligatio non tam est ex præcepto spei, quam ex præcepto poenitentia, orationis, & tentationis vincendæ; ac proinde ejus omisso non est specialiter contra spem, sed contra poenitentiam, vel aliam virtutem, puta cui repugnat peccatum per spem vitandum: & ita non est in confessione manifestanda.

29.  
Quando  
directè.

De directa autem obligatione spei, Varii censent eam adesse, cum primum assequitur quis usum rationis. Verùm hæc

obligatio non est satis fundata. Et gratis concessa obligatione tunc se convertendi ad Deum, ea non esset directa ipsius spei; immo nec indirecta, utpote cui, possit satisfieri per conversionem aliam, quam spei, puta charitatis. Alii determinant tempus, quo gravior quis vexatur tentatione desperationis, non vincendâ, nisi animo spei firmato; tunc enim quis tenetur sperare eodem præcepto, quo tenetur non desperare. Sed & hæc obligatio indubitata quidem est, sed potius spectat ad præceptum negativum spei. Deinde quis determinabit, quando sperare sit medium necessarium ad non desperandum? cum aliis mediis possit plerumque tentatio hujusmodi superari, v.g. precibus, charitate, diversione imaginationis &c. Alii determinant tempus, quo quis obligatur aut vult aliquid à Deo petere, eò quod non videatur posse debite peti, sine spe consequendi. Verùm etiam tunc solum esset obligatio indirecta spei. Deinde sufficeret actus spei implicitus seu virtualis: potest enim quis ex amore amicitia aliove honesto sine aliquid petere, & desiderare consecutionem.

Quocirca *Suarez disp. 2. de Spe sect. 1. n. 3.* censet tempus hujusmodi præcepti non esse determinatum, sed prudentis arbitrio determinandum, nec actum spei longiori tempore differendum. Immo Nonnullis non satis clarè apparet, esse strictum præceptum ipsius actus formalis spei, cui non possit satisfieri per actum charitatis seu æquivalentem. Et eo dato, non est periculum morale transgressionis: cum moraliter non reperiantur Christiani, quin frequenter satis actum spei eliciant. Qui etiam regulariter concurrunt in dispositione ad justificationem. Ex consideratione similiter vitæ æternæ frequenter fideles operantur, à peccatis desistere proponunt &c. quamquam in perfectionibus præsertim simul concurrere solet motivum charitatis. Sanè consideratâ fragilitate nostra, ac tot difficultatibus & peccatorum occasionibus, quæ in vita occurrunt, vix fieri potest, ut sine spe retributionis, & quidem repetitâ, debite & perseveranter operemur, ac peccata divitemus.

De tertia quæstionis parte satis comperitum est, ad spem Theologicam pertinere omnes actus, quibus fideles expressè intendunt prosequi beatitudinem, aut mediâ in ordine ad illam consequendam adhibere, dum videlicet ejus intuitu proponunt instituire sanctam seu meliorem vitam, quærere occasiones rectè agendi, & meritorie operandi ac merita augendi, dum desiderant veniam, & remissionem peccatorum, & alia ad beatitudinem ejusque incrementum conducentia idcirco adhibent. Idemque est de spe mercedis aut bonorum temporalium, si ea

30.  
Quid tan-  
dem dicitur.

31.  
Ad finem  
qui actum  
consequitur  
nisi spei.

si ea Considerentur, tamquam conducentia ad beatitudinem, prout à Christiano considerari debent. At si ex nulla relatione ad beatitudinem tale desiderium procedat, non credit *Castro Palao, disp. de Spe Puncto 3. n. 5.* pertinere ad spem Theologicam. Addit *Suaréz disp. 1. de Spe scilicet 5. in fine,* si hujusmodi desiderium nitatur divinâ promissione, & à Deo ut auctore gratiæ speretur, pertinere ad spem.

Præter actus prosecutionis sunt quoque actus fugæ mali oppositi disconvenientis, qui spectant ad eandem virtutem, cujus est amare bonum & odisse malum, oppositum sub eadem ratione. Quâ ratione voluntas detestatur & fugit carentiam beatitudinis, & peccata, occasionesque peccandi, aliave, quæ sunt beatitudinis impedimenta. Unde est attritio de peccatis commissis tamquam destructivis gratiæ, quæ est semen gloriæ, adeoque tamquam oppositis consecutioni ultimi finis. Inde etiam nascitur timor peccandi, ne beatitudinem amittamus. Sed quia de timore particularis hîc solet quæstio institui à Theologis, sit.

QUÆSTIO IV.

De Timore.

**T**IMOR est fuga mali imminentis, eaque vel sumitur pro odio seu aversione voluntatis à tali malo, vel pro passione consequente. Quemadmodum tristitia est aversio à malo præsentis; vel, fumendo eam pro passione, consequens quædam lucta animi cum malo præsentis. Unde passio timoris & tristitiæ supponit actum aversionis seu detestationis; sicut passio gaudii actum amoris. Immo timor mali ordinariè supponit in nobis amorem boni oppositi: eò quod experientia doceat nos, ea mala vitare ac timere, quorum opposita bona amamus; idque eò magis, quod hæc magis amamus. Ut rectè dixerit *Augustinus l. 83. 99. q. 33. Nulli abire est, nisi ne id quod amamus, aut adeptum amittamus, aut non adipiscamur speratum.*

Appellari autem solet timor alicujus, vel tamquam objecti mali quod imminet, vel tamquam causæ inferentis malum, vel tamquam personæ per malum offendendæ. Sic timetur poena tamquam malum imminens, iudex tamquam malum poenæ inferens, pater tamquam offendendus per malum seu culpam commissam. Hæc itaque ratione in Scripturis frequens est mentio timoris peccati, gehennæ, & ipsius Dei seu Domini. Nam peccatum & gehenna est malum quod timemus; Deum autem timemus tamquam iudicem justè gehennam minantem, & eundem tamquam peccatis nostris offendendum, cujus proinde amici-

tiam timemus per ejus offensam amittere, quod est timere peccatum quatenus est offensa Dei.

Dividitur Timor (subintellige à peccato retrahens aut ad illud inducens) à *Timoris distinctio.* *D. Thoma q. 19. art. 2.* & aliis communiter in Mundanum, Servilem, Filialem & Initialem. Timor mundanus est juxta *Nonnullos*, quo timemus incommoda temporalia, ideoque à peccato abstinemus. Estque frequenter timor iste conjunctus affectui erga peccata, sive ipsi peccatis, præsertim occultis & internis, in quibus consideratio humanorum respectuum non habet locum. Aliter dicit ordinariè hic timor explicari, ut sit immoderata fuga malorum temporalium, v. g. paupertatis, ægritudinis, mortis &c.; quatenus ea sic timentur, ut ad eandem vitanda eligatur peccatum. A quo timore nos dehortatur Scriptura *Matth. 10: Nolite timere eos, qui occidunt corpus.* & alibi. Oriturque ex nimio rerum mundanarum affectu seu amore: cum quo sortitur eandem moriter malitiam, fundatam in eo, quod voluntas inordinatè tendat in bona creata, & implicite velit peccatum, quatenus ne creato bono privetur, eligit peccatum, tamquam medium. Unde est eadem malitia, quæ peccati, quod eligitur, vel cujus patrandi periculo metuens exponitur; v. g. amor pecuniæ & nolitio amittendi habet malitiam perjurii, si propterea quis paratus sit pejerare.

Timor servilis est timor poenæ à Deo infligendæ, ratione cujus consequenter timetur seu fugitur ipsum peccatum. Dicitur servilis, quia timens habet se instar servi horrentis plagas, quas dominus servis fugitivis & inobedientibus intentare solet. De quo dicitur *ad Rom. 8. Non accepistis spiritum servitutis iterum in timore &c.* In hoc timore consideranda est ipsius timoris substantia, quæ bona est, & servilitas, quæ aliquem defectum seu carentiam perfectionis importat, consistentem in absentia affectus erga bonum honestum propter se aut propter Deum.

Timorem hunc *Lutherus* infectatur tamquam malum & peccaminosum, quod in eo involvatur voluntas peccandi, si poena non esset. Et quidem fatendum est hujusmodi voluntatem conditionatam, quæ peccaminosa est, interdum esse adjunctam, præsertim si diuturno tempore nullus sequatur affectus honestatis seu amor justitiæ. Ob quod etiam *Augustinus* frequenter arguit peccati eos, in quibus solum est timor poenæ sine ullo amore justitiæ, veluti non carentes voluntate peccandi, si peccare possent impunè. Nihilominus etiam tali casu non est malitia in ipso timore, sed in adjuncta peccandi voluntate. Deinde hæc voluntas non necessariò adest; immo plerumque ne quidem adest cogitatio de eo, quod ageret voluntas in casu conditionis impossibilis.

35. *Timoris distinctio.*

36. *Quid sit timor servilis.*

37. *Ei interdum jungitur voluntas peccandi.*

*Quæ timorem non inficit, nec necessariò adest.*

32. *Qualiter & qui actus fuga.*

33. *Quid sit timor.*

Supponit ordinariè amorem boni oppositi.

34. *Timor dicitur alicujus, si malum personæ non male, etiam Dei.*